

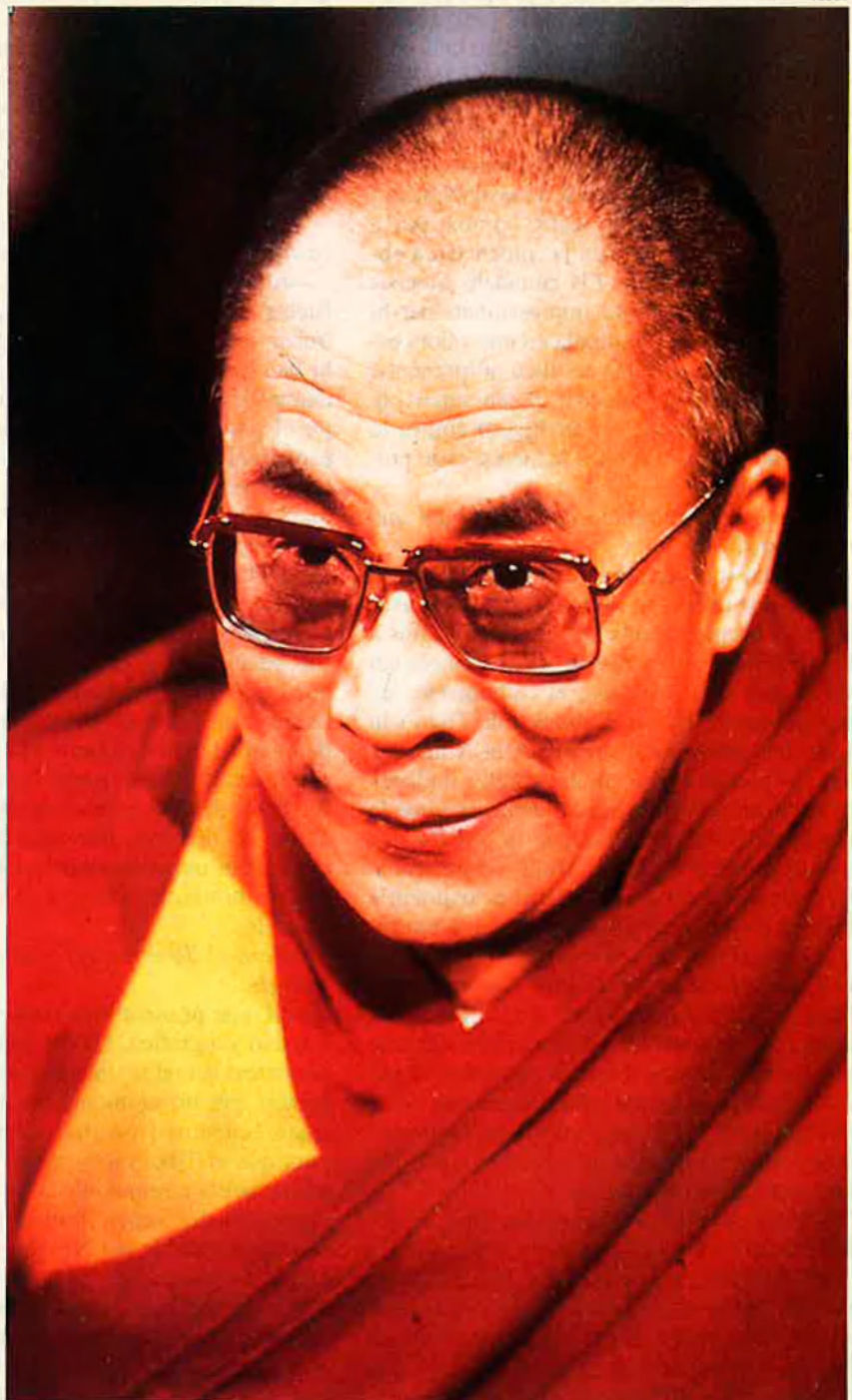
Budisme contra opressió

El dalai-lama, cap espiritual del Tibet, a l'exili des de fa 34 anys, explica en aquesta entrevista com creu que el seu país aconseguirà alliberar-se del domini de la Xina. Per ell, budisme i democràcia tenen molts punts en comú.

A la Conferència internacional dels Drets Humans tinguda a Viena fou rebut amb una ovació. Tenzin Giatso, Premi Nobel de la Pau (1989), catorzè dalai-lama –cap temporal i espiritual d'un Tibet dominat per Pequín des de l'any 1949– va visitar França del 24 d'octubre al 15 de novembre. Es va avenir a fer aquesta entrevista a Dharamsala, petita ciutat del nord de l'Índia, on es va refugiar l'any 1959. Més d'un milió de tibetans han pagat amb la vida l'ocupació xinesa. Detencions arbitràries, tortures..., les violacions dels drets humans hi són constants. Com a reacció, es multipliquen les manifestacions contra la invasió xinesa. D'altra banda, els danys al medi i les activitats nuclears xineses amenacen la població –i el conjunt del planeta–, com han denunciat no fa gaire un grup de científics d'alt nivell reunits a París per l'associació Eco-Tibet. En aquesta situació, el dalai-lama es manté fidel a la no-violència i a la recerca d'una solució negociada, bo i augmentant els esforços per aconseguir el suport de la comunitat internacional. S'ha entrevistat amb Bill Clinton. Ha estat convidat per Václav Havel i Lech Walesa. Artesà de la democratització de les institucions tibetanes, aquest hàbil pragmàtic confia que, un cop el seu país alliberat, ell tornarà a ser un simple monjo budista. És un home càlid, que irradia, tot ell, autèntica compassió.

—Des de fa més de quaranta anys, Pequín ocupa i colonitza el Tibet, que es nega a sotmetre's. Quina és la vostra principal preocupació en aquesta situació?

—Em preocupa tant la supervivència dels tibetans com la supervivència de la nostra cultura. Sabeu que a Lhasa, al barri de Barkhor, l'únic que no és dominat per l'ocupant, els joves es veuen forçats a parlar xinès, fins i tot entre ells? Un tibetà exiliat que va visitar fa poc el país es va commoure en comprovar-ho i els ho va dir. Li van respondre: "Si utilitzem la nostra llengua, els xinesos ens tracten amb un menyspreu absolut." En realitat, si no reneguen d'ells mateixos, no tenen cap sortida ni cap perspectiva. L'estil de vida i les tradicions són combatuts arreu. No sé si és una operació programada o no, però es tracta d'un genocidi cultural ben real. Con-

"Fa molt de temps que tinc la sensació que l'invasor s'havia proposat de dur a terme una destrucció sistemàtica del poble tibetà."

fesso que això és el que més em preocupa.

—*Sou partidari de la no-violència. I si la resistència es radicalitzés? El budisme no admet excepcions?*

—Alguna sí, efectivament. Segons els *Jakata*, en una de les encarnacions anteriors, Buda es trobava un dia a bord d'un vaixell on un membre de la tripulació es disposava a matar els seus 49 companys per espoliar-los. Buda va matar l'home per impedir que cometés aquells assassinats i salvà els altres. Va fer ús de la violència, però la seva principal motivació era la compassió. Ara, en la pràctica, un ha d'estar ben segur que no hi ha cap més possibilitat. Ens agradi o no, el Tibet i la Xina són dos països limítrofs. Un dia haurem de viure en esperit de bon veïnatge. Per això, tot i sabent el que han de suportar els meus compatriotes, demano que l'esperit de no-violència i de compassió animi el nostre combat per aconseguir la llibertat. Ara ja comencem a obtenir resultats positius. Els ciutadans xinesos se senten cada cop més impressionats per la resistència tibetana inspirada en uns valors espirituals que, a ells, els resulten sorprenents. Discretament, ens fan saber el seu suport, la seva gratitud perquè no atemptem contra la vida dels xinesos. De totes maneres, estic preocupadíssim.

—*Per la supervivència del Tibet i del que representa?*

—No tan sols per nosaltres i el lligam cultural que ens uneix. Fa segles, la cultura tibetana es va propagar enllà del seu bressol, fins a la Mongòlia, i fins a Rússia, d'una manera tan sòlida que, quan va caure el comunisme, les repúbliques de Buriat, Kalmuk i de Tuva van voler restablir aquest lligam. A la Xina mateix, hi podem trobar molts temples budistes d'estil tibetà. Avui ha quedat demostrat que la ideologia marxista és incapaç de satisfer les aspiracions dels individus, d'allí o d'onsevulla. El desig del diner s'ha convertit actualment a la Xina en una necessitat superior, i té per resultat una corrupció sense parió en tots els nivells de la societat. No és gens estrany: el sistema peca d'una manca total d'ètica i d'espiritualitat. En aquest sentit, la cultura tibetana pot oferir un recurs. No hi ha dubte que és necessària per a la cohesió dels sis milions de tibetans, però no és una qüestió d'identitat: afecta tots els pobles de l'Àsia central que busquen valors espirituals.

—*Segons Pequín, el Tibet forma part de Xina. És així?*

—Cap tibetà no es pot considerar xinès; massa factors culturals i històrics separen aquests dos pobles. Els xinesos creuen, d'altra banda, que no som de la mateixa fusta que ells. En realitat els nostres països són dues entitats distintes i sempre ho han estat. Però Pequín no dubta a manipular la història. Es veri-

tat que en diverses ocasions les tropes dels emperadors mongols i de Manxúria s'han establert a Lhasa. Però això seria tant com afirmar que els alemanys tenen algun dret sobre França perquè durant la segona guerra mundial va ser ocupada per ells. Velles agressions no poden justificar de cap manera l'ocupació actual del Tibet.

—*Així, doncs, la propaganda buscava justificacions en el passat feudal...*

—Sí, i a més basant-se en uns conqueridors que van sotmetre l'imperi xinès! És perquè al segle XIII els khans mongols assetjaren Pequín i estengueren la seva influència sobre Lhasa, que el Tibet hauria de formar part de la Xina? Seguint aquesta lògica, els Estats Units podrien enviar les seves tropes i els seus colons a Irlanda, vist que tots plegats havien format part de la corona d'Anglaterra.

—*El Tibet no és vassall de la Xina, però hi va signar un tractat de pau, al 821...*

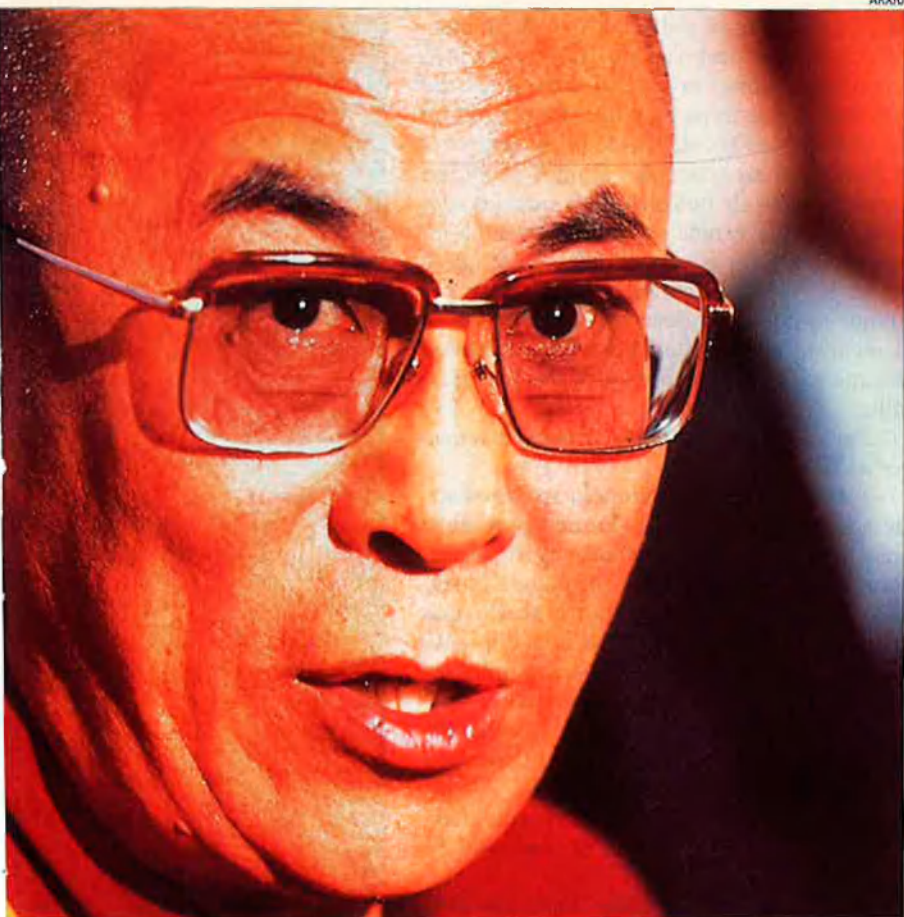
—Aquella època era marcada per tot de conflictes. Els tibetans mai no han acceptat de trobar-se en situació de dependència, però els hi han obligat. D'altra banda, es va anar instaurant lentament una relació ben original entre el poder temporal dels khans i l'autoritat espiritual dels lames, relació que nosaltres anomenem "de benefactor a mestre espiritual". Kubilay Khan, convertit en emperador, va demanar a un dels grans erudits tibetans, el lama Phagpa, que fos el seu guia espiritual. L'aristocràcia mongol va adoptar, la majoria, el budisme de tradició tibetana. Això també fou benèfic per a la Xina: en aquella època, per contenir el creixement de la població, l'exèrcit de Khan ofegava diversos centenars de milers de xinesos l'any. Phagpa va convèncer el sobirà perquè posés fi a aquesta pràctica. Però, des del palau imperial on vivia, va alertar els tibetans, descrivint el Khan, en una carta, com un personatge extremadament poderós i brutal. Ni Phagpa no descartava una agressió.

—*Però el Tibet representa un objectiu estratègic...*

—Sí, i de primera importància, atesa la seva situació geogràfica. Un fet inalterable que, en el context actual té una dimensió enorme. Suposem, per un moment, que la confrontació entre ocupants i ocupats s'agreugés, fins al punt que el Tibet esdevingués una zona d'enfrontaments comparable a la de Bòsnia: les conseqüències serien dramàtiques per als estats veïns com el petit Nepal, però sobretot per a l'Índia i la Xina. Si les coses es degradessin fins a provocar un conflicte entre aquests dos països, els més poblats de tot el planeta, imagineu les repercussions que això tindria en la pau mundial... En unes declaracions meves del 1987, vaig insistir en la necessitat de desmilitaritzar el Tibet i de convertir-lo en zona

"Tot i sabent el que han de suportar els meus compatriotes, demano que l'esperit de no-violència i de compassió animi el nostre combat per aconseguir la llibertat."

“Per mi, afirmar que els homes neixen iguals en drets o dir que posseeixen la naturalesa de Buda, són dues fórmules convergents. A partir d'aquí arribem fàcilment als principis de la democràcia.”

de pau, fos quina fos la solució política negociada: autonomia o república sobirana. Perquè la qüestió tibetana es planteja en termes d'equilibri, no solament regional sinó també internacional.

—*No fa gaire denunciàveu les activitats nuclears de la Xina al Tibet. En què consisteixen exactament?*

—Prop del llac Kokonor, a la província anexionada d'Amdo (Quinghai en xinès), hi ha un important complex anomenat la “Novena Acadèmia”, perquè depèn de la secretíssima novena oficina, que dirigeix el programa nuclear xinès. Allí es varen realitzar la majoria dels experiments i perfeccionaments de les primeres bombes. També despleguen míssils en diversos punts de l'altiplà tibetà. Aquest estiu un dels nostres compatriotes, que va travessar una d'aquelles zones de mort, va poder veure una concentració de tropes xineses, i segons les dades que en va poder recollir, podria significar que hi construeixen una base nuclear. A més, estudis sobre la mortalitat i les formes de càncer aparegudes, ens fan pensar que diversos sectors prohibits serveixen per a emmagatzemar-hi residus radioactius. Però no en tinc cap prova definitiva.

—*Només presumpcions...*

—Però presumpcions sòlides. Hi ha moltes raons per a sentir-se preocupat. Perquè els rius

més grans del continent asiàtic neixen al Tibet: el riu Groc, el Mekong, el Iangtsé; però també l'Indus i el Brahmaputra. La seva contaminació significaria un risc mortal, no sols per als tibetans, sinó també per als pobles per on passen, que reuneixen prop de la meitat de la humanitat. Per tant, considero que cal alertar-ne la comunitat internacional.

—*L'ocupació xinesa hauria costat la vida d'un milió de tibetans. Quins són els efectes de la colonització?*

—Fa molt de temps que tinc la sensació que l'invasor s'havia proposat de dur a terme una destrucció sistemàtica del poble tibetà, però no sabia si era planificada des del poder central o no. Fa molts anys que totes les famílies són sotmeses a un control draconian de naixements, quan és evident que el Tibet no és un país superpoblat. Hi ha molts testimonis d'esterilitzacions i d'avortaments forçats. I és clar, la necessitat de mà d'obra ha anat augmentant. Per tant, la sortida lògica era que els llocs fossin ocupats per xinesos. Però l'any passat vàrem tenir la prova que es tractava d'una operació de gran envergadura.

—*I doncs?*

—Bé, ens vam assabentar que uns oficials xinesos havien tingut una reunió a Chengdu per estudiar la transformació del Tibet en una zona de població majoritàriament xinesa. Una política que ja havien aplicat a la Mongòlia interior i al Xinjiang (el Turquestan xinès). En el mateix sentit, l'estiu passat un alt funcionari xinès, destinat a la part que ells anomenen “regió autònoma”, va declarar que per cada tibetà calien dos xinesos al Tibet. En nom, és clar, del desenvolupament econòmic. Perquè, segons ell, els tibetans són “ganduls”, contràriament als xinesos que treballen molt...

—*En aquesta part del món, alguns governs creuen que la democràcia no s'adapta a l'estat del desenvolupament. Què en penseu?*

—No comparteixo gens ni mica aquest punt de vista, ni crec que el comparteixin la majoria dels pobles de l'Àsia. No veig cap contradicció entre la necessitat d'un desenvolupament econòmic i el respecte als drets humans. Tots els estats implicats, Birmània, la Xina, o fins i tot Indonèsia, tenen la mateixa obsessió per l'estabilitat política i social. Ho puc entendre. És positiu en un país respectuós dels valors humans. Però en el cas contrari, aquesta prioritat absoluta esdevé eminentment perillosa. És signe de feblesa: els dirigents confessin així que tenen por de la població, de les seves aspiracions.

—*Per què els països de tradició budista fan sempre tan poc cas dels drets humans?*

—Primerament, no crec que els règims dictatorials que fan estralls en terres budistes s'inspirin gens en el budisme. A més, en un país com la Xina, tots aquest dirigents corrup-

tes, que només es preocupen de gestionar els seus privilegis, no són, segons el meu parer, autèntics comunistes. Si ho fossin, es preocuparien pel bé comú de la societat, treballarien per aconseguir més justícia. Aquest seria un punt que aproximaria el marxisme a la compassió budista; però en la pràctica, les coses són ben diferents. M'explico?

—*I tant!*

—És evident que en el països budistes s'han comès atrocitats, exaccions. Cambodja, per exemple, representa un dels casos de violacions dels drets humans més terribles de la història, encara que només durés alguns anys. El fet més penós, però, és que van ser els cambodjans mateixos els qui van maltractar el seu propi poble. Pel que fa al Tibet, els responsables són, almenys, xinesos. De totes maneres, no veig cap relació entre aquests esdeveniments i la doctrina de Buda. Potser el que queda en entredit és la seva traducció cultural i social.

—*Què voleu dir?*

—Durant segles, els països asiàtics han edificat cultures que tenien per objectiu de contenir l'agressivitat i la violència, alhora que inculcaven —com ara en el món xinès— el respecte envers la gent gran i l'autoritat. Amb això, han utilitzat a la seva manera alguns aspectes del budisme. El resultat és que l'heretatge cultural provinent d'un sistema feudal ha creat unes condicions en què algunes ideologies, o simplement alguns individus àvids de poder i amb mitjans per a actuar, només han topat amb una resistència molt feble. Instauren l'opressió sense que la societat lluiti per impedir-ho. Això és el que ha passat a tot arreu, fins i tot a Mongòlia, una terra budista molt antiga, on la proclamació del comunisme, als anys 20, fou seguida de matances.

—*Quina és la solució en una situació com aquesta?*

—Només n'hi veig una: la difusió de les idees democràtiques. En altres paraules, només la democràcia pot combatre la dictadura, perquè precisament representa allò que més temen els dictadors.

—*Hi ha cap relació entre drets humans i doctrina budista?*

—Cal fer referència als conceptes essencials del budisme. Primerament, la base de tot: la noció d'independència, que implica la idea de responsabilitat universal. Després, la "naturallesa de Buda" dipositada en cada ésser, des del lama més savi fins a l'home més desamparat, i fins en les miríades d'insectes insignificants. Això significa, parlant del gènere humà, que cada individu té el mateix valor. Per mi, afirmar que els homes neixen iguals en drets o dir que posseeixen la naturalesa de Buda, són dues fórmules convergents. A partir d'aquí arribem fàcilment als principis de la

democràcia. També cal saber que Buda atorga a cadascú el dret d'aconseguir la revelació segons un itinerari propi. No imposa res. Es veu, doncs, que hi ha un pont amb el principi del pluralisme. Tot depèn de la manera com es relacionin els conceptes. També és veritat que a vegades els budistes, i els tibetans, pequen d'una reverència excessiva envers la jerarquia, fins i tot envers el dalai-lama, que a voltes pot resultar antidemocràtica. És el perill que es pot donar quan s'insisteix massa en el respecte a l'autoritat. Però l'ensenyament fonamental de Buda no implica pas res de similar.

—*Per què no reivindiqueu la independència per al Tibet?*

—Mai no he fet cap promesa maximalista. He adoptat la via del mig. La meua principal preocupació és que els tibetans puguin exercir els seus drets fonamentals i que puguin governar el seu propi país. Sempre he dit que aquests dos països són dues nacions diferents, però no he exigit mai una separació total del gran veí. Sé que serà una decepció per a algunes persones, però vull preservar la cohabitació futura entre aquets dos països i perseverar en la recerca d'una solució negociada.

—*Els vostres èxits diplomàtics recents signifiquen un suport més gran a la causa del Tibet?*

—Sense cap mena de dubte. Però encara és massa d'hora per a dir-ho.

—*Els vostres compatriotes poden caure en la temptació de pensar-se que això vol dir una alliberació ràpida...*

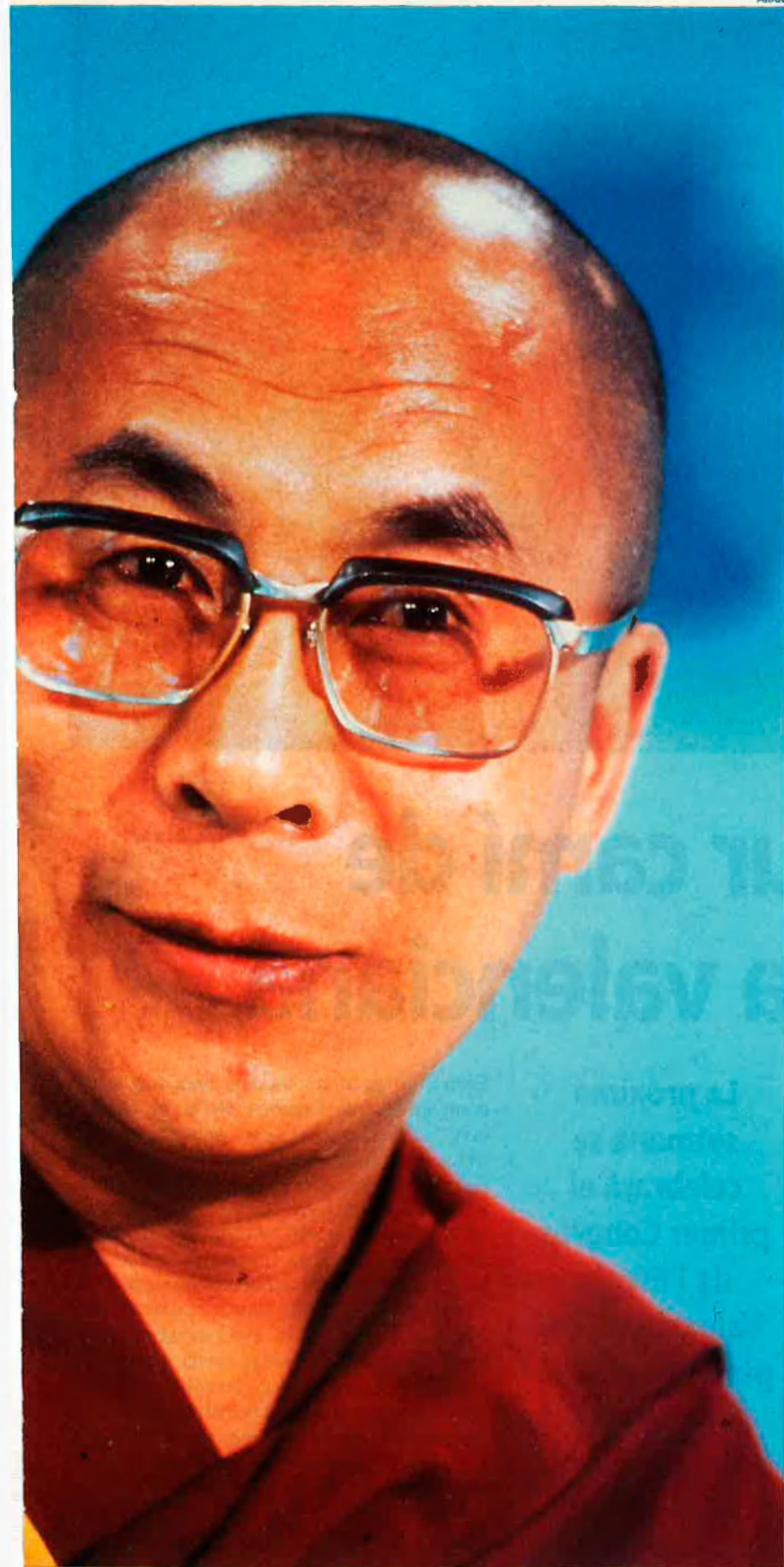
—Cada cop que m'adreço a ells insisteixo a dir-los que la nostra lluita és molt llarga, i que no hem pas arribat al final del camí. De fet, cada dia ho poden experimentar en la seva vida quotidiana. L'endemà del col·lapse soviètic, vaig tenir l'extraordinària esperança que els dirigents xinesos es mostrarien un xic més conciliadors. Però no fou així. Ben a l'inrevés. Tanmateix, mireu l'estat d'ànim dels ciutadans xinesos. Creieu que el sistema totalitari té cap mena de futur? Ho dubto. Ja només es tracta d'una qüestió de temps. Jo no desitjo de cap de les maneres que la Xina es desintegri, com va passar amb la Unió Soviètica, on les conseqüències van ser un seguit de conflictes sangnants. Preferiria que evolucionés pacíficament cap a la democràcia, en benefici de tothom. Tanmateix, estic convençut que d'aquí a alguns anys la llibertat estarà al nostre abast. Ens cal un reforç internacional, però, la solució, l'hauré de trobar entre tibetans i xinesos.

—*La dinàmica de pau no exigiria una conferència sota la protecció de les Nacions Unides, com en el cas d'Israel i Palestina?*

—És una qüestió molt delicada. Els palestins tenien un suport oficial molt sòlid, que nosaltres encara no tenim. Us puc assegurar que els

El dalai-lama veu molt positiva la realització d'El petit Buda'. La pel·lícula de Bertolucci és una introducció a la figura del Buda Xakiamuni, fundador històric del budisme.

meus catorze anys d'esforços sincers envers la Xina no han obtingut cap resultat satisfactori. Sense una pressió decisiva de la comunitat internacional sobre Pequín, em temo molt que la situació no evolucionarà pas gaire. Ja ho he dit públicament. Els dirigents xinesos critiquen durament la internacionalització de la qüestió tibetana. Però no ens han deixat cap més sortida. Si ells s'obstinen, malgrat les seves afirmacions, a rebutjar la negociació i malden per reduir-la a la qüestió del meu retorn, aleshores haurem de concentrar tots els nostres esforços en l'organització d'una conferència d'aquesta mena.

—*El vostre retorn al Tibet?*

—Vaig proposar-ho l'any 1991 a Yale. D'aquesta manera podré comprovar jo mateix la situació i comunicar-me amb el meu poble. Desitjo que m'hi acompanyi un alt mandatari xinès per tal d'ajudar-lo a comprendre els veritables sentiments dels tibetans. Però demano un cert nombre de garanties, com es pot entendre fàcilment.

—*Es cert que teniu pensat de fer una visita a Albània, un país que havia estat sota influència xinesa?*

—Per això desitjo tant de fer aquest viatge! [Rialles]. De fet, responc a una invitació del president Sali Berisha. Quan va arribar al poder vaig assabentar-me de la seva negativa a instal·lar-se al palau presidencial que havia estat la casa del dictador Enver Hoxha. Actualment prova de conduir cap a la democràcia, sense violències, un país desemparat, que a penes acaba de sortir de l'aventura totalitària i de l'aïllament. És un home que m'impresiona.

—*Què en penseu, de la pel·lícula de Bertolucci El petit Buda?*

—Vaig conèixer Bertolucci. El fet que no sigui budista no em preocupa. La seva pel·lícula pot ser molt positiva per a milions d'espectadors, com a introducció a la figura del Buda Xakiamuni, fundador històric del budisme.

—*Us sembla sempre pou rigorosa, l'aproximació dels occidentals a la vostra doctrina?*

—Si hom desitja, i és el meu cas, que tot individu esdevingui un home de bé, que practiqui en la seva vida els valors de la compassió i de l'estimació humanes, no veig cap impediment en el fet que adopti els conceptes que més li convinguin, sense que hagi de fer-se necessàriament budista. També els pot agafar del cristianisme, del judaisme, de l'islam. No hi tinc cap objecció, sempre que la seva motivació sigui bona. Tinc l'esperança que ara ens preocuparem més de l'ensenyament fonamental de les religions que no pas de les seves diferències. Per què hauria d'erigir-me en el guardià d'una ortodòxia? **Sylvaine Pasquier**

©L'Express

Trad.. Anna Escoda